

سیاست ممیزی در دوبله رسمی در ایران: مورد پژوهشی سه گانه پدرخوانده

الناز پاکار (گروه زبان انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

مسعود خوش سلیقه* (گروه زبان انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

زهره خزاعی راوری (گروه زبان انگلیسی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی و طبقه‌بندی ممیزی‌های فیلم در رسانه ملی، نسخه دوبله‌شده سه‌گانه پدرخوانده را بررسی کرده و ممیزی‌های آن را استخراج و دسته‌بندی نموده است. این سه‌گانه که از آثار برجسته سینمایی جهان است، موضوعات فرهنگی و ایدئولوژیک بسیاری نظیر عشق، خشونت، جنایت و مذهب را در بردارد که در دوبله فارسی از طریق اعمال ممیزی با هنجارهای ایدئولوژیک و فرهنگی کشور همسو شده‌اند. پارادایم تحقیق، بهره‌گیری از رویکرد کیفی بوده است و نمونه‌گیری به روش هدفمند صورت گرفت و داده‌کاوی به روش تحلیل محتوای استقرایی انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد ممیزی‌ها در سه سطح تصویر، کلام و صدا اعمال شده‌اند و مسائل مذهبی، فرهنگی و سیاسی را شامل می‌شوند. در این فیلم، اغلب صحنه‌هایی که نمادها و آیین‌های دین مسیحیت، روابط خارج از ازدواج، روابط جنسی، خشونت، نوشیدنی‌های الکلی و نمادهای آمریکا را به تصویر می‌کشند، حذف شده‌اند و اغلب گفتگوهایی که به همین دست موضوعات اشاره دارد نیز جایگزین یا حذف شده است. سپس یافته‌ها از طریق مصاحبه با پنج تن از گویندگان و مدیران دوبلاژ سه‌سویه‌سازی شد. در پایان، یافته‌های پژوهش با توجه به پژوهش‌های قبلی مرتبط بحث شده‌اند.

کلیدواژه‌ها: ایدئولوژی، ممیزی، ترجمه دیداری-شنیداری، دوبله، سه‌گانه

پدرخوانده

* نویسنده مسئول khoshsaligheh@um.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۲۹

۱. مقدمه

در اغلب کشورها از جمله ایتالیا، اسپانیا، آلمان و فرانسه و البته ایران، دوبله، با وجود هزینه بالا، روشی غالب برای ترجمه فیلم‌های خارجی در رسانه ملی محسوب می‌شود؛ چراکه به سواد خواندن یا تندخوانی نیازی ندارد و فهم آن برای مخاطبان آسان‌تر است (پریگو^۱، هرگو کارمونا^۲ و بوتیرولی^۳، ۲۰۱۶). همچنین، این روش، به تثبیت زبان ملی و جلوگیری از گسترش زبان‌های بیگانه یا محلی کمک می‌کند چون وحدت زبان موجب وحدت اجتماعی و سیاسی می‌شود (دانن^۴، ۱۹۹۱). به نظر می‌رسد این باور در بسیاری از کشورها همچنان رایج است. علاوه بر آنچه گفته شد، دوبله امکان ممیزی^۵ در فیلم‌ها را فراهم می‌آورد؛ زیرا صدای اصلی فیلم به گوش مخاطب نمی‌رسد و می‌توان به صورت حرفه‌ای و اغلب بدون جلب توجه بیننده، تغییرات ایدئولوژیک لازم را اعمال نمود (بسقی^۶، ۲۰۱۶؛ بوگوتسکی^۷، ۲۰۱۳؛ کولستارا^۸، پیترز^۹ و اسپینوف^{۱۰}، ۲۰۱۲؛ دانن، ۱۹۹۱). ممیزی در اغلب کشورها با اهداف و به درجات مختلف اجرا می‌شود؛ برای مثال، پژوهش‌ها نشان دادند که در گذشته، حکومت‌های فاشیست کشورهایی از جمله ایتالیا و اسپانیا از این قابلیت، برای مطابقت فیلم‌ها با ایدئولوژی نژادپرستانه خود بهره می‌بردند (گومز کسترو^{۱۱}، ۲۰۱۶؛ مرو^{۱۲}، ۲۰۱۶؛ ۲۰۱۲). در سال‌های اخیر که عقاید فاشیستی در این کشورها کمرنگ شده است، ممیزی غالباً به دلایل اخلاقی و فرهنگی و برای پیشگیری از آسیب

-
1. Perego
  2. Orrego-Carmona
  3. Bottiroli
  4. Danan
  5. censorship
  6. Beseghi
  7. Bogucki
  8. Koolstra
  9. Peeters
  10. Spinhof
  11. Gomez Castro
  12. Mereu

اجتماعی بر کودکان و نوجوانان اعمال می‌شود (دیاس-سیتاس^۱، ۲۰۱۸؛ مرو، ۲۰۱۶؛ زناتی^۲، ۲۰۱۶؛ ساندرلی^۳، ۲۰۱۶؛ سولر پاردو^۴، ۲۰۱۵؛ پرینی^۵، ۲۰۱۴؛ مرو، ۲۰۱۲؛ بیوکاریا^۶، ۲۰۰۹). پدیده ممیزی، در پژوهش‌های صورت گرفته در کشورهای مذهبی نظیر کشورهای عربی (دی جیوانی^۷، ۲۰۱۶؛ یایویی^۸، ۲۰۱۶) نیز شاهد این مدعایند.

در رسانه ملی کشور ما، روزانه چندین فیلم خارجی در شبکه‌های مختلف به نمایش گذاشته می‌شود و شاید بتوان گفت که گاهی شمار آن‌ها از فیلم‌های داخلی بیشتر است. برخی از این فیلم‌ها دارای تصاویر و گفتگوهایی است که با عرف و قوانین رایج در جامعه ناسازگارند. مسئولان پخش فیلم نیز که می‌دانند این مسائل به صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر بینش و سبک زندگی مخاطبان تأثیر می‌گذارند (مرو، ۲۰۱۲)، به منظور حفظ نظام باورها و قوانین، ممیزی‌هایی بر فیلم‌ها اعمال می‌کنند. از آنجا که روش غالب ترجمه فیلم در کشور ما نیز دوبله است، امکان اعمال ممیزی بسیار بالاست. اما از آنجا که دستورالعمل‌ها و قوانین ممیزی دوبله به صورت کامل و منسجم در دسترس نمی‌باشد، می‌توان از طریق بررسی و مقایسه نسخه‌های دوبله شده با نسخه‌های اصلی فیلم‌ها به سازوکار ممیزی و در نتیجه نحوه رویارویی ما با فرهنگ و ایدئولوژی بیگانه پی برد. اهمیت بررسی ممیزی در مطالعات دیداری شنیداری که یکی زیر شاخه‌های رشته مطالعات ترجمه است بارها مورد تأکید قرار گرفته (پرز گونزالس^۹، ۲۰۱۴؛ دیاس سیتاس، ۲۰۱۲؛ گمبیر^{۱۰}، ۲۰۰۹) و ضرورت آن در مورد دوبله‌های فارسی نیز در مقاله خوش سلیقه، عامری و مهدیزادخانی (۲۰۱۷) بیان شده است. البته این موضوع تاکنون در چند پژوهش

1. Díaz Cintas
2. Zanotti
3. Sandrelli
4. Soler Pardo
5. Parini
6. Bucaria
7. Di Giovanni
8. Yahiaoui
9. Pérez González
10. Gambier

بررسی شده است، ولی اغلب این پژوهش‌ها یا نسخه‌های دوبله‌شده توسط مؤسسات خصوصی را تحلیل نموده یا راهبردهای ممیزی را محور اصلی پژوهش قرار داده‌اند (خوش‌سلیقه، اریس و عامری، ۲۰۱۹؛ خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۶؛ کنویسی، چ عمر و جلالیان دقیق، ۲۰۱۶؛ عامری و قاضی‌زاده، ۲۰۱۵؛ خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۴؛ صدیقی و ناجیان، ۲۰۱۲؛ قاضی‌زاده و مردانی، ۲۰۱۱؛ قوامی عادل، ۱۳۸۹). پژوهش حاضر با هدف بررسی و طبقه‌بندی ممیزی‌های فیلم در رسانه ملی، در نظر دارد نسخه دوبله شده مجموعه «پدرخوانده»^۱ که در سال ۱۳۹۵ از شبکه یک پخش شده است را بررسی کرده و ممیزی‌های آن را استخراج و دسته‌بندی نماید. سه‌گانه پدرخوانده که از آثار شاخص و برجسته سینمایی جهان قلمداد می‌شود، دربردارنده موضوعات فرهنگی و ایدئولوژیکی بسیاری نظیر عشق، خشونت، جنایت و مذهب است، از این رو بررسی آن از منظر ممیزی‌های صورت‌گرفته می‌تواند بسیار روشنگر باشد. البته لازم به ذکر است که این سه‌گانه، پیش‌تر با چنین هدفی بررسی شده (مانند قوامی عادل، ۱۳۸۹) ولی از آنجا که در پژوهش ذکر شده، ممیزی‌ها براساس راهبردها ترجمه دسته‌بندی شده‌اند، طبقه‌بندی کامل و دقیقی از محتویات ممیزی‌شده و طبیعت آن‌ها ارائه نشده است. پژوهش حاضر در نظر دارد با دقت بیشتری موضوع ممیزی به‌کاررفته در این سه‌گانه کلاسیک را واکاوی کرده و طبقه‌بندی منسجم و کاملی از محتویات ممیزی‌شده ارائه دهد.

۲. پیشینه پژوهش

۲.۱. ایدئولوژی

هر جامعه، فرهنگ، باورها و ارزش‌های خاص خود را دارد که در گذر زمان شکل گرفته‌اند، برخی از آن‌ها متعلق به فرهنگ همان جامعه بوده که نسل به نسل انتقال یافته و برخی دیگر در تعامل با سایر جوامع به‌دست آمده است. جوامع به شیوه‌های مختلفی با هم در تعامل‌اند. یکی از مهم‌ترین راه‌های تعامل، ترجم

---

1. the godfather

محصولات فرهنگی از جمله کتاب‌ها، مجلات و محصولات دیداری‌شنیداری (چون فیلم‌ها، سریال‌ها و بازی‌ها) است. امروزه، به‌علت گسترش تکنولوژی، ترجمه محصولات دیداری‌شنیداری «پرکاربردترین نوع ترجمه» محسوب می‌شود (پرز گونزالس، ۲۰۱۴، ص. ۳). در میان این محصولات، فیلم‌ها و سریال‌ها، سهم بزرگی را به خود اختصاص داده‌اند که علاوه بر اینکه موجب سرگرمی می‌شوند، اطلاعات، فرهنگ، ارزش‌ها، باورها، اعتقادات و حتی کلیشه‌ها را از جامعه‌ای به جامعه دیگر انتقال می‌دهند. با وجود این، جوامع به‌سادگی اجازه ورود هر مطلبی را نمی‌دهند و در مرحله انتخاب و ترجمه، به‌ویژه برای پخش در رسانه ملی خود، قوانینی برای ممیزی تدوین می‌کنند. این مسئله به‌ویژه درباره ترجمه فیلم و سریال بیشتر صدق می‌کند؛ زیرا هرچه مخاطبان یک رسانه بیشتر باشد، ممیزی‌ها سختگیرانه‌تر است (مرکل^۱، ۲۰۱۰).

از آنجا که ممیزی رابطه‌ای تنگاتنگ با ایدئولوژی دارد (مرکل، ۲۰۱۰)، ابتدا شرح مختصری از مفهوم ایدئولوژی ارائه می‌شود و سپس به مبحث ممیزی می‌پردازیم. نخستین بار فیلسوف فرانسوی، دیستوت دو تریسی^۲، در کتاب خود واژه یونانی ایدئولوژی را به معنای «علم ایده‌ها» به‌کار گرفت. به‌عقیده ون دایک^۳ (۲۰۰۰)، دیستوت تریسی این مفهوم را به همان معنایی به‌کار گرفت که امروزه از آن به روان‌شناسی یا علم شناختی تعبیر می‌شود. در گذر زمان این واژه با قرار گرفتن در کنار مکاتبی چون مارکسیسم، کمونیسم، ناسیونالیسم، لیبرالیسم، فمینیسم، نژادپرستی، ضدنژادپرستی و غیره، معانی منفی و مثبتی به خود گرفت. تعاریف متعددی از این واژه ارائه شده است که وجه مشترک تمامی این تعاریف این است که «ایدئولوژی‌ها درباره عقاید و باورهای جمعی و مشترک افراد هستند» (ون دایک، ۲۰۰۰، ص. ۱۱). به‌زعم ون دایک (۲۰۰۰، ص. ۱۶)، این واژه در معنای عام، نوعی «شناخت اجتماعی»

1. Merkle
2. Destut de Tracy
3. Van Dijk

است و در معنای خاص، «باورهای بنیادین یک گروه و اعضای آن». فچینی^۱ و ملکی (۲۰۱۱) نیز ایدئولوژی را «مجموعه تفکرات هر فرهنگ می‌دانند که شامل باورها، اعتقادات و هنجارها می‌باشد» (ص. ۱) که در این پژوهش به این تعاریف استناد می‌شود.

با چرخش فرهنگی در دهه ۱۹۸۰ بحث‌های مرتبط با ایدئولوژی به مطالعات ترجمه نیز راه یافت (بسنت^۲، ۱۹۹۸) و محققان این حوزه به تدریج از رویکرد علمی و زبانی مبتنی بر مفهوم تعادل دست کشیده و به رویکرد فرهنگی تغییر جهت دادند. به بیان دیگر، واحد ترجمه از متن به فرهنگ تغییر یافت و محققان به جای مقایسه متن‌های مبدأ و مقصد و ارزیابی آن‌ها بر مبنای میزان وفاداری ترجمه به اصل، به تحلیل ترجمه‌ها از منظر فرهنگ، سیاست و ایدئولوژی پرداختند. به این ترتیب، در پژوهش‌های بسیاری ترجمه به مثابه پدیده‌ای ایدئولوژیک تعریف شد که بر تاریخ و سیاست هر کشوری تأثیرگذار است (مثلاً، مرینو آوارز^۳، ۲۰۱۶؛ زابلیسکو^۴، ۲۰۱۶؛ لی^۵، ۲۰۱۳؛ نورد^۶، ۲۰۱۱؛ والدنون^۷، ۲۰۱۱؛ بسنت، ۱۹۹۸؛ توری^۸، ۱۹۹۵؛ هرمانز^۹، ۱۹۸۵). با این حال، مباحث فرهنگی و ایدئولوژیکی تقریباً در دهه اخیر و به ویژه در پی دعوت دیاس سینتاس در سال ۲۰۱۲ به حوزه مطالعات دیداری شنیداری راه یافت که تا پیش از آن چندان مورد توجه نبود. دیاس سینتاس (۲۰۱۲، ص. ۲۹۱) در این باره می‌گوید: «با وجود اینکه رسانه‌های دیداری شنیداری نقش بسیار مهمی در جامعه ایفا می‌کنند، تحقیقات بسیار اندکی به موضوع تأثیر قدرت، ایدئولوژی، ممیزی و مناسب‌سازی در ترجمه این برنامه‌ها به زبان‌ها و فرهنگ‌های دیگر، اختصاص یافته است».

1. Facchini
2. Bassnett
3. Merino-Álvarez
4. Zabalbeascoa
5. Li
6. Nord
7. Valdeón
8. Toury
9. Hermans

۲.۲. ممیزی

سانسور یا ممیزی که زیرمجموعه مطالعات ایدئولوژی قرار می‌گیرد از فعل لاتین *censere* گرفته شده که نزد برخی بار مثبت و نزد برخی بار منفی دارد. در لغت‌نامه دهخدا سانسور به‌عنوان ممیزی و تفتیش مطبوعات، مکاتیب و نمای نامه‌ها معنا شده است. در بافت ایران، به‌ویژه در سال‌های اخیر، در رسانه و کتاب‌ها به‌جای واژه سانسور، از ممیزی استفاده می‌شود. معتمدنژاد (۱۳۸۷) نیز ممیزی را «بررسی کتاب‌ها، روزنامه‌ها، نمایشنامه‌ها، فیلم‌ها، نامه‌ها و غیره به دستور حکومت یا فرد صاحب اقتدار پیش از اجازه انتشار، نمایش یا توزیع آن‌ها» تعریف می‌کند (بیان‌شده در معصومی، ۱۳۹۰، ص ۲۲۳). به‌زعم بیلیانی^۱ (۲۰۰۷، ص ۳) ممیزی «دخل و تصرف در بازنویسی گفتمان‌ها از سوی یک مسئول یا سازمان با هدف ممانعت از انتقال پاره‌ای از اطلاعات از یک منبع به منبع دیگر می‌باشد. آلان^۲ و بوریدج^۳ (۲۰۰۶، ص ۱۲) نیز ممیزی را «پیشگیری و ممانعت از انتشار سخنان یا نوشته‌هایی می‌دانند که به صلاح جامعه نیست» و کارکرد آن را محافظت مردمان آن جامعه از آسیب‌های اخلاقی و حتی جسمی می‌دانند. تمامی این تعاریف کم و بیش به این نکته اشاره دارند که نقش حکومت‌ها در چگونگی انتقال متون ترجمه‌شده، از جمله محصولات دیداری‌شنیداری، بسیار مهم است (بیلیانی، ۲۰۰۷). ایفای این نقش با دخل و تصرفاتی^۴ می‌انجامد که عموماً به‌دلایلی چون حفظ قدرت سیاسی، عقاید مذهبی، ایدئولوژی غالب و جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی صورت می‌گیرد (مرکل، ۲۰۱۰). البته همیشه این‌گونه نیست که ممیزی به واسطه قوانین و مقررات و به‌دست حکومت‌ها صورت گیرد، بلکه اعمال سلیقه بازار و مخاطبان یا سلیقه خود مترجم نیز ممکن است به ممیزی یا سانسور بینجامد (گمبیر، ۲۰۰۲، بیان‌شده در ساندرلی، ۲۰۱۶). دو مفهوم ممیزی و دخل و تصرف معانی درهم‌تنیده‌ای

-
1. Billiani
  2. Allan
  3. Burridge
  4. manipulation

دارند و اغلب به جای هم به کار گرفته می شوند، ولی دیاس سینتاس (۲۰۱۲) اشاره می کند که دخل و تصرف ممکن است به دلایل ایدئولوژیک یا فنی صورت گیرد، ولی ممیزی صرفاً ناشی از ایدئولوژی است و ممکن است به دلایل همگامی صورت گیرد.

۲.۳. مروری بر پژوهش های پیشین

همانند بسیاری از کشورهای دیگر، در ایران نیز ممیزی قدمتی به اندازه سینما دارد که در بخشی از کتاب چهارجلدی *تاریخ اجتماعی سینمای ایران* نوشته سعید نفیسی^۱ به تفصیل مورد بحث قرار گرفته، این کتاب که به موضوع سینما از زمان ورود آن در دوره حکومت قاجاریان، تا پهلوی اول و دوم و دهه های اول انقلاب اسلامی می پردازد (۲۰۱۱ و ۲۰۱۲). همچنین نکاتی نیز در کتاب های دانیال^۲ و مهدی (۲۰۰۶) به نام فرهنگ و رسومات ایران و اثر دوجلدی ژیرافر (۱۳۹۳ الف و ب) به نام *تاریخچه کامل دوبله به فارسی در ایران* آورده شده است. با وجود این، اطلاعات مربوط به سازوکار ممیزی در سال های اخیر را باید در پژوهش های اخیر جستجو کرد که برخی با هدف ارائه راهبردهای ممیزی از دسته بندی ارائه شده توسط شریفی و دارچینی (۱۳۸۸، ص. ۱۳۲) در رمان های ترجمه شده استفاده نموده اند و برخی دیگر سعی کرده اند مستقلاً با بررسی فیلم ها، به صورت اکتشافی طبقه بندی متفاوتی ارائه دهند. در اینجا موضوعات ممیزی به دست آمده از پژوهش های پیشین را برای سهولت درک در چهار دسته بندی طبقه بندی کرده و گزارش می کنیم: ۱. مسائل مذهبی: از جمله غذاهای حلال و حرام همانند مشروبات الکلی، توهین به چهره های مذهبی و قدیسان، بیان ویژگی های بد رفتاری یا عادات اجتماعی مانند دزدی و غیره، بیان مسائل و باورهای دینی، اعتقادی و فلسفی که با باورهای ما تضاد داشته باشد، غیبت و دروغ؛ ۲. مسائل سیاسی: از جمله طرح مسائلی که برخلاف منافع کشور است مثل انرژی اتمی، مسئله آزادی و قدرت آمریکا، بیان برخی از مسائل سیاسی که نوعی تهدیدکننده منافع جامعه یا باعث بی ثباتی جامعه مترجم شود، همچنین نسبت دادن

1. Naficy

2. Daniel

برخی از خصوصیات به شغل‌های کلیدی جامعه؛ ۳. مسائل جنسی: از جمله عریانی، روابط جنسی، نام‌بردن اندام تناسلی و روابط پیش از ازدواج؛ ۴. بی‌حرمتی: مثل فحش و ناسزا و دعوا (قاضی‌زاده و مردانی، ۲۰۱۱؛ خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶؛ کنویسی، چ عمر و جلالیان دقیق، ۲۰۱۶). نتایج مقاله قوامی عادل (۱۳۸۹) با موضوع «ممیزی در پدرخوانده» نیز نشان داد که در این مجموعه، ممیزی‌ها از طریق راهبردهای حذف، جایگزینی، حذف صدا و حفظ صحنه اعمال شده‌اند و شامل موارد زیر است: صحنه‌های بوسیدن و رقصیدن و اشارات لفظی به مشروبات الکلی، روابط جنسی، قاچاق، روابط خارج از ازدواج، آمریکا، رقصیدن، ناسزا، دعا‌های مربوط به دین مسیحیت و مسئله مواد مخدر (قوامی عادل، ۱۳۸۹). از آنجایی که اغلب تحقیقات صورت‌گرفته بر راهبردهای ممیزی متمرکز بوده تا موضوعات آن یا به بررسی ممیزی در فیلم‌های دوبله‌شده در شبکه‌های خصوصی پرداخته‌اند، بنابراین، این تحقیق به دنبال طبقه‌بندی موضوعات ممیزی در دوبله رسمی پدرخوانده است که بارها از رسانه ملی پخش شده است.

۳. روش پژوهش

سه‌گانه پدرخوانده سال‌ها پیش دوبله و آخرین بار در مرداد ۱۳۹۵ از شبکه ۱ پخش شده است. این فیلم از جمله برجسته‌ترین آثار سینمایی است که دوبله فارسی بسیار موفق داشته است، با وجود این، دوبله این مجموعه با ممیزی بسیاری نیز همراه بوده است. این فیلم، درامی جنائی به کارگردانی فرانسیس فورد کوپولا و محصول کشور آمریکاست که داستان خانواده مافیایی ایتالیایی تبار کورلئونه را که مقیم آمریکاست، روایت می‌کند. ماجرای اصلی کشمکش باندهای مافیایی برای تصاحب قدرت بیشتر است. در قسمت ۱ می‌بینیم که دون ویتو کورلئونه که در فیلم پدرخوانده نامیده می‌شود، همراه فرزندانش باند مافیایی قدرتمندی را در آمریکا تشکیل داده و به کسب و کار می‌پردازند. آن‌ها که گاه سعی در اجرای عدالت دارند، همانند سایر گروه‌های مافیای در فیلم با همراهان خود خوب و با مخالفان خود بی‌رحم‌اند. در میان فرزندان دون، مایکل که کوچکترین فرزند خانواده است، علاقه‌ای به شغل

خانوادگی نشان نمی‌دهد ولی پس از کشته شدن برادر بزرگترش و کناره‌گیری پدر از قدرت، شخص اول خانواده شده و لقب پدرخوانده به او تعلق می‌گیرد و از اواخر قسمت ۱ و در قسمت ۲ تبدیل به فردی بی‌رحم شده که برای حفظ جان و منافع خانواده دست به جنایت‌های هولناکی می‌زند و در قسمت ۳ که از برخی از اعمال گذشته‌اش پشیمان است، قدرت را به برادرزاده سپرده و کناره‌گیری می‌کند ولی در پایان فیلم، دختر خود را در پی انتقام یکی از شرکا از دست می‌دهد و در غم از دست دادن فرزند، برادر و دو همسرش در تنهایی جان می‌سپارد. روند پژوهش به این صورت بود که نسخه‌ی دوبله‌شده هر سه قسمت پدرخوانده را از سایت تلویویون^۱ دانلود نمودیم. این سایت، عمده‌ی فیلم‌ها و سریال‌های ایرانی و خارجی را که در چند سال اخیر در شبکه‌های مختلف ملی به نمایش درآمده رایگان در اختیار عموم مردم قرار می‌دهد. پس از دانلود فیلم، نسخه‌ی اصلی و دوبله‌شده را با دقت مقایسه و تمام ممیزی‌های اعمال‌شده را استخراج نمودیم و با تکیه بر روش تحلیل محتوای استقرایی، داده‌ها بدست آمده را کدگذاری باز نمودیم و سپس در کدگذاری محوری به سه سطح کلی که عبارت‌اند از ممیزی در محتوا، صدا و تصویر، تقسیم کردیم. ممیزی در محتوا به این معناست که در گفتگوها، واژه یا واژگانی وجود دارد که در جامعه مقصد از منظر سیاسی، اخلاقی، فرهنگی یا مذهبی نامناسب انگاشته می‌شوند که می‌تواند شامل نشانه‌های شنیداری و نشانه‌نظام گرافیکی (برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به مهدیزادخانی و خوش‌سلیقه، ۱۳۹۶). ممیزی در تصویر نیز به این معناست که تصویری در فیلم وجود دارد که در جامعه مقصد نامناسب است و گفتگوهای آن صحنه هم، چه مناسب باشد و چه نامناسب، به همراه تصویر حذف شده‌اند. ممیزی در صدا به این معناست که صدایی در یک سکانس وجود داشته که حذف شده یا به خاطر وجود آن صدا، کل سکانس حذف شده است. در ادامه، داده‌ها را مجدد با توجه به سطح ممیزی، براساس تشابه موضوع، کدگذاری محوری نموده و در سه جدول در قالب کدهای بزرگ‌تر و کوچک‌تر ارائه دادیم و نهایتاً هرکدام از

1. <https://www.telewebion.com>

جداول بررسی و بحث شده و برای روشن شدن بحث، نمونه‌هایی نیز آمده است. سپس یافته‌های تحقیق برای تأیید و سه‌سویه‌سازی به ۵ نفر از گویندگان و مدیران دوبلاژ داده شد و از آن‌ها خواسته شد تا به این سه سؤال پاسخ دهند: ۱. آیا هرکدام از موارد ذکر شده در جدول، جزو ممیزی‌های صداوسیماست یا به‌علت دیگری اعمال شده؟ ۲. آیا همچنان موارد ذکر شده در صداوسیما ممیزی می‌شوند؟ ۳. چرا باید چنین فیلم‌هایی که نیاز به حجم زیادی از ممیزی دارند، انتخاب، دوبله و پخش شوند؟ جامعه افراد شرکت کننده در تحقیق حاضر، گروهی از گویندگان و مدیران دوبلاژهای باتجربه در ایران بودند: تورج مهرزادیان (گوینده پیشکسوت)، کریم بیانی (گوینده و مدیر دوبلاژ)، اشکان صادقی (گوینده و مدیر دوبلاژ)، علی باقلری (گوینده، مدیر دوبلاژ) و علی اصغر قره‌خانی (گوینده و مدیر دوبلاژ). امکان ارتباط و مصاحبه از طریق یکی از دوستان محقق به نام نجمه احمدی که در حال حاضر در حرفه دوبله فعالیت دارند، میسر شد. سپس مصاحبه‌ها به صورت حضوری در تهران در استودیوهای دنیای آوای دنیای خیال و کوالیما انجام گرفت.

۴. یافته‌ها

طبق جدول ۱، بررسی مقابله‌ای نسخه اصلی و دوبله فیلم نشان داد که از قسمت ۱ حدود ۵۰ دقیقه، از قسمت ۲ حدود ۶۰ دقیقه و از قسمت ۳ نیز حدود ۶۰ دقیقه حذف شده است. زمان‌های حذف شده کاملاً بی‌انگه این مسئله‌اند که نسخه دوبله به مراتب کوتاه‌تر از نسخه اصلی فیلم است و بررسی‌ها نشان داد که ممیزی‌های بسیاری بر فیلم اعمال شده است. در ادامه این مقاله موضوعات ممیزی در سه جدول ارائه تحلیل می‌شود.

۴.۱. ممیزی در تصویر

بررسی فیلم‌ها نشان داد که عمده سکانس‌های حذف شده به‌علت ممیزی در تصویر بوده است که در جدول زیر این موضوعات فهرست‌وار بیان شده‌اند.

جدول ۱. ممیزی‌های اعمال شده در سطح تصویر در سه گانه پدرخوانده

مراسم و نمادهای مذهبی دین مسیحیت	مسائل مذهبی
بروز احساسات بین زن و مرد، چه در رابطه مشروع و چه نامشروع مانند بوسیدن، آغوش گرفتن و غیره	
روابط عاشقانه خارج از ازدواج مثل دوست‌دختر و دوست‌پسر	
لباس‌های نامناسب خانم‌ها	
مصرف مشروبات الکلی	
جشن‌ها که با رقصیدن، خوانندگی، پذیرایی با مشروبات الکلی و بروز احساسات بین زن و مرد همراه است.	
نواختن آلات موسیقی مثل گیتار و چنگ	
بازی پاسور	
رفتارهای خشونت‌آمیز مانند کشتن یا ضرب‌وشتم	مسائل فرهنگی
رفتارهای خلاف آداب اجتماعی مثل ادرار کردن در ملأ عام	
سیگار کشیدن خانم‌ها	
نمادهای فرهنگ آمریکا	مسائل سیاسی

طبق جدول ۱، سه دسته‌بندی کلی ارائه شده عبارت‌اند از مسائل مذهبی، فرهنگی و سیاسی. بخش مسائل مذهبی به آن دسته از موضوعاتی اشاره دارد که در دین اسلام حرام دانسته شده‌اند. برای مثال، هر شکل از بروز احساسات فیزیکی بین دو جنس مخالف در این مجموعه حذف شده است. این حذفیات شامل مواردی چون روبروسی، دست‌دادن، بوسیدن دست، گرفتن دست، گرفتن بازو، دست‌انداختن دور کمر، در آغوش کشیدن، نشستن در فاصله بسیار نزدیک، نگاه‌های عاشقانه یا روابط جنسی می‌شود. معاشرت و روابط خارج از ازدواج نیز در بسیاری از صحنه‌ها حذف شده‌اند. از آنجایی که بخشی از داستان این فیلم، به روابط خانوادگی و عاشقانه خانواده کورلثونه می‌پردازد، حذف صحنه‌های مربوط به روابط عاشقانه در این فیلم، که تعداد قابل توجهی هم هستند، نه تنها موجب شده بخشی از روایت داستان به‌درستی منتقل نشود بلکه از جذابیت این فیلم نُه‌ساعته نیز کاسته است، چراکه مابقی فیلم بر

کشمکش‌های خانواده‌های مافیایی بر سر قدرت متمرکز است که شاید برای برخی از بینندگان خسته‌کننده باشد. تصاویر زیر نمونه‌هایی از سکانس‌های حذف‌شده در فیلم‌اند. تصویر ۱ به این دلیل حذف شده است که مایکل و کی در دوران قبل از ازدواج در حال خریدند و مایکل بازوی کی را گرفته است. در واقع در اینجا گوشه‌ای از روابط عاشقانه آن‌ها پیش از ازدواج را شاهد هستیم.

تصویر ۱. پدرخوانده ۱ که در نسخه دوبله شده به علت تماس فیزیکی حذف شده است. زمان: ۰۰:۴۶:۲۲

تصاویر ۲ نیز مایکل دست خود را بر دور کمر مری انداخته و ماجرای ازدواج خود با آپولونیا در سیسیل را برای فرزندانش تعریف می‌کند.

تصویر ۲. از پدرخوانده ۳ که در نسخه دوبله شده به علت تماس فیزیکی حذف شده است. زمان: ۰۱:۳۲:۱۰

تصویر ۳ نیز بخشی از سکانس حذف‌شده از ارتباط پنهانی مری و وینسنت را نشان می‌دهد.

تصویر ۳. از پدرخوانده ۳ که در نسخه دوبله‌شده که به علت رابطه خارج از ازدواج حذف شده است. زمان: ۰۱:۱۵:۰۵

لباس‌های نامناسب شخصیت‌های فیلم نیز گاهی منجر به حذف صحنه‌های مهمی از فیلم شده است، به‌عنوان مثال صحنه گلوله خوردن مری (تصویر ۴) و مرگ وی در پایان قسمت ۳ بخاطر نامناسب بودن لباسش با حذف بسیار همراه است که موجب کاهش تأثیر این صحنه شده است. در دوبله‌های جدید، معمولاً این‌گونه صحنه‌ها را با استفاده از تکنیک پوششی حفظ می‌کنند.

تصویر ۴. از پدرخوانده ۳ که در نسخه دوبله‌شده که به علت نامناسب بودن لباس حذف شده است. زمان: ۰۲:۳۸:۵۱

همانطور که در جدول ۱ بیان شد، یکی از مهم‌ترین ممیزی‌های این فیلم، حذف کامل یا بخش بزرگی از جشن‌هاست. در سه قسمت این فیلم، شاهد چندین جشن و

مهمانی بزرگ؛ چون، عروسی کانی در قسمت ۱، جشنی برای پسر مایکل و سال نو در قسمت ۲ و مراسم بزرگداشت مایکل بخاطر کمک‌هایش به کلیسا در ابتدای قسمت ۳ هستیم که در تمامی آن‌ها، مهمان‌ها در حال رقص و خوشگذرانی هستند و در خلال این جشن‌ها، شاهد ثروت، قدرت، روابط خانوادگی و روابط بین سران مافیای حاضر در مهمانی هستیم. بخش اعظمی از این مهمانی‌ها حذف شده‌اند زیرا زنان لباس‌های نامناسبی بر تن دارند و صحنه‌هایی چون رقص، خوانندگی، روبروسی، دست دادن، در آغوش کشیدن، خوردن مشروبات الکلی به فراوان دیده می‌شوند که با موازین اسلامی و فرهنگی کشور ما مطابقت ندارد و به واسطه حذف این صحنه‌ها، بخشی از گفتگوهای فیلم نیز ترجمه نشده‌اند؛ بنابراین، روایت فیلم در این بخش‌ها به‌صورت کامل انتقال نیافته و بخش‌هایی از فیلم انسجام خود را از دست داده است. از جمله ممیزی‌های مذهبی دیگر این مجموعه، حذف نمادها و آیین‌های مذهبی مسیحیت است که به فراوانی در این فیلم دیده می‌شوند و تکرار و یکدستی این حذف در هر سه قسمت، نشان‌دهنده حساسیت این موضوع است. برای حذف صحنه‌هایی از این دست می‌توان سه دلیل برشمرد: دلیل اول، می‌تواند تفاوت در اعتقادات مسلمان و مسیحیان در برخی ماجراها، از جمله تصلیب حضرت مسیح باشد؛ زیرا مجسمه مسیح مصلوب به‌دفعات در این فیلم نشان داده می‌شود (مسلمانان بر پایه آیه ۱۵۷ و ۱۵۸ سوره نساء برخلاف مسیحیان معتقدند فرد دیگری به‌جای مسیح به صلیب کشیده شده است)، دلیل دوم نیز می‌تواند به عدم تمایل رسانه ملی به تبلیغ دین مسیحیت برگردد و سومین دلیل حذف این صحنه‌ها را می‌توان عدم تمایل به نشان‌دادن خانواده‌ای خلافکار دانست که پایبند آداب دینی‌اند؛ زیرا در بسیاری از بخش‌های فیلم می‌بینیم که خانواده کورلثونه در کلیسایند و به آداب دینی پایبندند. تصاویر زیر از چند نمونه از سکانس‌های حذف شده است که موجب حذف بخشی از روایت فیلم شده است. تصویر ۴ از سکانسی است که در کلیسا اتفاق می‌افتد. پس از آنکه کانی در مقابل مجسمه مسیح زانو زده و دعا می‌کند، با وینسنت در مورد نقشه قتل چند نفر از او و وسای مافیای که در ترور مایکل مشارکت

داشتند گفتگو می‌کند. تأثیر این حذف بر روایت فیلم این است که بیننده فارسی متوجه نمی‌شود این نقشه به دست چه کسانی ریخته شده است. تصویر ۵ نیز از سکانسی حذف شده در فیلم‌اند که یک مراسم مذهبی مسیحیت را نشان می‌دهند و به نظر می‌رسد حذف به دلیل وجود مجسمه مسیحی است که به آن پول آویخته شده است. به همین ترتیب، در پایان قسمت ۳، بخش زیادی از سکانس نسبتاً طولانی و تأثیرگذار اپراخوانی پسر مایکل که همراه با آن نمایشی اجرا می‌شود حذف شده است به طوری که در نسخه دوبله تنها دو یا سه صحنه کوتاه بدون صدا را می‌بینیم که بیننده تصور می‌کند که نمایشی کوتاه با بازی پسر مایکل در حال اجراست. ممیزی به عللی چون دشواری دوبله اپرا و اجرای نمایشی مذهبی که در آن پیکر به صلیب کشیده شده مسیح را می‌بینیم، می‌تواند مرتبط باشد.

تصویر ۵. مجسمه مسیح در پدرخوانده ۲ که در نسخه دوبله حذف شده است. زمان: ۰۱:۵۵:۴۹

تصویر ۴. نماد دین مسیحیت در پدرخوانده ۳ که در نسخه دوبله حذف شده است. زمان: ۰۱:۰۹:۳۸

از موارد دیگر ممیزی، حذف نمادهای فرهنگی آمریکاست. برای مثال، تصویر ۶ که در آن پرچم آمریکا دیده می‌شوند کامل حذف شده است. تصویر ۷ تصویر اصلی است که در آن در دوردست مجسمه آزادی دیده می‌شود در حالی که همان تصویر (یعنی تصویر ۸) در نسخه دوبله، بدون مجسمه است.

تصویر ۶. پرچم آمریکا در پدرخوانده ۱ که در نسخه دوبله حذف شده

است. زمان: ۰۲:۰۶:۴۵

تصویر ۸. نسخه دوبله شده بدون مجسمه آزادی زمان:

۰۰:۳۷:۰۹

تصویر ۷. وجود مجسمه آزادی در نسخه اصلی در

پدرخوانده ۱. ۰۰:۵۷:۲۰

جالب اینکه در همه سکانسی که سران مافیا در یک دورهمی در حال توافق بر سر قاچاق مواد مخدرند، پرچم آمریکا که به طور واضح در گوشه سمت راست دیده می شود حذف شده و به نظر می رسد تعمدی و ایدئولوژیک است. از جمله موارد دیگر ممیزی در این فیلم، صحنه های نمایش کشتار و خشونت است که بخشی از درون مایه فیلم را می سازند که در نسخه دوبله بسیار کوتاه یا حذف شده اند مانند تصویر ۹.

تصویر ۹. خشونت شدید در پدرخوانده ۳ که نسخه دوبله حذف

شده است. زمان ۰۰:۳۵:۲۰

سیگار کشیدن خانم‌ها نیز مشمول ممیزی شده است. در این فیلم در صحنه‌ای از جشن عروسی، کی در حال سیگار کشیدن است و در صحنه‌ای از قسمت ۳، مری در حال سیگار کشیدن است که هر دو حذف شده‌اند. همان‌طور که در جدول ۲ ذکر شد، سکانس‌هایی که نواختن آلات موسیقی و خوانندگی را نشان می‌دهند نیز حذف شده‌اند. در قسمت ۳ در مهمانی‌ای در سیسیل، پسر مایکل، آنتونی، گیتار می‌نوازد و به‌همراه آن می‌خواند و چند سکانس بعد نیز در مراسم آپرا، خانمی چنگ می‌نوازد و آنتونی می‌خواند که این دو سکانس نیز به‌دلایل ذکرشده ممیزی شده‌اند. همچنین در این فیلم، در چند صحنه شاهد بازی پاسور نیز هستیم که در نسخه فارسی نشان داده نشده‌اند.

۴.۲. ممیزی در محتوا

در گفتگوهای فیلم به موضوعاتی اشاره شده است که با فرهنگ، مذهب و سیاست کشور ما در تضادند و مترجمان یا تیم ترجمه ناگزیر در فیلم‌نامه دخل و تصرف نموده‌اند. این موضوعات در جدول ۲ به‌طور فهرستوار ذکر شده و سپس برای روشن شدن بحث، مثال‌هایی برای هر کدام آورده شده و بحث شده‌اند. لازم به ذکر است که موارد ممیزی در محتوا در این فیلم در سطوح مختلفی از یک واژه گرفته تا سطح روایت فیلم دیده می‌شود.

جدول ۲. ممیزی‌های اعمال شده در سطح محتوا در سه‌گانه پدرخوانده

تمجید از آمریکا	مسائل سیاسی
اشاره به واژه‌های یهودی و کمونیسم	
دعاها و اعتقادات دین مسیحیت	مسائل مذهبی
واژه‌ها و عباراتی که به رابطه خارج از ازدواج دو جنس مخالف اشاره	
ابراز احساسات بین دو جنس مخالف پیش از ازدواج مانند استفاده از	
اشاره به مشروبات الکلی و میکده	
اشاره به واژه رقصیدن	
اشارات جنسی	

مسائل فرهنگی	واژه‌های قبیح و بی‌ادبانه مانند فحش و ناسزا
	توهین به سایر نژادها

اولین موضوعی که در جدول ۲ در بخش مسائل سیاسی بیان شده، تمجید از آمریکاست. در خلال گفتگوهای این سه نسخه به جملاتی برخوردیم که تمجید از آمریکا بود. از آنجایی که از ابتدای انقلاب اسلامی، کشور ما رابطه تیره‌ای با آمریکا داشته (کنووسی، چ عمر و جلالیان دقیق، ۲۰۱۶؛ قوامی عادل، ۱۳۸۹) و تمایلی به تبلیغ مثبت درباره این کشور ندارد، در تمجیدهای درون این فیلم نیز دخل و تصرفاتی صورت گرفته است. جالب اینکه در اولین گفتگوهای پدرخوانده ۱، یک نمونه انتقاد از نظام قضایی آمریکا هم به چشم می‌خورد که در ترجمه در اثر اعمال دخل و تصرف ایدئولوژیک شدت بیشتری یافته است. نمونه‌های ذکر شده در جدول ۳ بخشی از این گفتگو است. داستان از این قرار است که قسمت ۱ با جشن عروسی کانی، دختر دون ویتو کورلئونه، آغاز می‌شود. در مدتی که میهمانی در جریان است، پدرخوانده، دون ویتو کورلئونه، در دفتر کار خود با افرادی دیدار می‌کند. از جمله میهمانان او مردی ایتالیایی است به نام بوناسرا که یکی از دوستان خانواده کورلئونه است. وی پس از اینکه ماجرای تجاوز دو پسر غیرایتالیایی به دخترش را شرح می‌دهد، از پدرخوانده تقاضا می‌کند آن‌ها را به جزای عمل خود برساند. بخشی از ماجرای که بوناسرا تعریف می‌کند اشاراتی به آمریکا دارد. جمله‌ای که اعتقاد خود را به آمریکا بیان می‌کند تغییر یافته و جمله‌ای که به نظام قضایی آمریکا انتقاد می‌کند، ترجمه آن به شکل دیگری انجام شده که اصل ایدئولوژی آمریکا در مورد آزادی را نقد می‌کند و ناهنجاری‌های اجتماعی را نتیجه اعتقاد به آزادی در آمریکا می‌داند.

جدول ۳. تمجید و اشاره به آمریکا

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
بوناسرا: من سال‌ها پیش به آمریکا اومدم (به‌جای «من به آمریکا ایمان دارم»). در آمریکا پول در آوردم.	Bonasera: I believe in America. America has made my fortune. And I raised my daughter in the American fashion. (The Godfather I)

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
	ولی دختر خودم را با آداب و رسوم ایتالیایی (آمریکایی) تربیت کردم، همون طور که خودمون بزرگ شدیم (این عبارت در متن نیست)
Bonasera I went to the police, like <u>a good American</u> . These two boys were brought to trial. The judge sentenced them to three years in prison, but suspended the sentence. Suspended the sentence! They went free that very day! (<i>The Godfather I</i>)	بوناسرا: رفتم پیش پلیس، مثل هر شهروند دیگه‌ای (به جای «مثل هر آمریکایی خوب دیگه»). هر دو پسر به محاکمه کشیده شدن. ولی دادگاه تحت عنوان عبارت مقدس آزادی، مجرمین را آزاد کرد (به جای «قاضی اون‌ها رو به سه سال زندان محکوم کرد»). مفهوم آزادی در این کشور مساوی است با آزاد کردن مجرمین و از بین بردن حقوق حقه انسان‌های بدبختی مثل دختر من (این جمله انشاگونه هم که اصلاً در متن اصلی نیست) (به جای «حکم را معلق کرد! حکم را معلق کرد! همون روز آزاد شدن»).

در گفتگوی جدول ۴ نیز صفت‌ها در عبارات «این کشور تمیز» و «آمریکایی‌های خوب» حذف شده‌اند؛ زیرا نه تنها تمجید از آمریکاست، بلکه نگاهی نژادپرستانه دارد.

جدول ۴. تمجید از آمریکایی‌ها

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
The senator: I don't like your kind of people. I don't like to see you come out to <u>this clean country</u> in oily hair, dressed up in those silk suits and try to <u>pass yourselves off as decent Americans</u> (<i>The Godfather II</i>)	سناتور: دلم نمیخواد ببینم بیاین این مملکت (این کشور تمیز) با موهای چرب، با اون لباس‌های ابریشمی تون. شما میخواید آمریکایی‌ها را لگدمال کنید (به جای «خود را جای آمریکایی خوب جا بزینید»).

طبق جدول ۵ واژه‌های کمونیسم و یهودی نیز حذف شده‌اند. در گفتگوی اول جدول ۵، واژه یهودی در ترجمه حذف شده و در جمله دوم نیز واژه «کمونیسم» با «قماش» جایگزین شده است.

جدول ۵. اشاره به واژه‌های یهودی و کمونیسم

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Who should I give this job to? Not to our pais. Give it to a <u>Jew</u> Congressman in another district. Who else is on the list?	این کار به کی بدم؟ فعلاً عجله نکن. احتیاج به اعضای کنگره و دادستان کل داریم (به جای «بده به یکی از یهودیان اعضای کنگره در منطقه‌ای دیگر»). بعداً تماس می‌گیریم.
After all, we're not communists.	بالاخره ما همه از یک قماشیم.

همان‌طور که نمادهای دین مسیحیت در این فیلم حذف شده‌اند، دعاها و اشارات مذهبی نیز ترجمه نشده‌اند. برای مثال، در پایان قسمت ۱ می‌بینیم که طی یک مراسم مذهبی مایکل، پدرخوانده خواه‌زاده خود می‌شود و دعایی که طی آن مراسم خوانده می‌شود حذف شده است. در قسمت ۲ نیز فردو، برادر مایکل، قبل از مرگ خود در قایقی نشسته و شعری مذهبی می‌خواند که اصلاً به فارسی برگردانده نشده است.

در نسخه دوبله، توهین به سایر نژادها و قومیت‌ها از جمله به ایتالیایی‌ها و سیاه‌پوستان نیز انتقال نیافته است. در نمونه‌ای که در جدول ۶ آمده، در میان گفتگوهای بین سران مافیا در مورد قاچاق مواد مخدر، به سیاهپوستان با لقب «حیوانات» اشاره شده که در ترجمه به‌کلی حذف شده است. واژه *infamia* که به معنای بی‌شرمی و بی‌آبرویی است نیز، عمداً یا سهواً، به «ما نژادپرستیم» ترجمه شده و معنای منفی را به متن اضافه می‌نماید.

جدول ۶. توهین به نژادها

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
I don't want it sold to children. That's an infamia. In my city we would keep the traffic to the coloured. <u>They're animals</u> , so let them lose their souls (<i>The Godfather III</i>)	اصلاً نباید به بچه‌ها فروخته بشه. ما نژادپرستیم. تو شهر من فقط باید بین سیاه‌پوست‌ها پخش بشه. سیاه‌ها باید به اونا فروخته بشه. باید نسل اونا را از بین ببریم.

جالب اینکه دخل و تصرفی در گفتگوی مایکل با کاردینال اعمال شده (جدول ۷) که ممکن است موجب برداشتی منفی از وجود دین مسیحیت در جامعه اروپایی شود. در گفتگوی زیر کاردینال با مایکل در مورد وجود فضای مسیحیت در اروپا و عدم نفوذ مسیح در دل‌های مردمش صحبت می‌کند تا به کنایه به مایکل بفهماند با اینکه فرد مذهبی و دینداری است، مسیح در دلش نفوذ نکرده و بر اعمال او تأثیر نگذاشته است. چنانچه این عبارت به صورت دقیق ترجمه می‌شد ممکن بود به ناکارآمدی دین تعبیر شود و اساساً اشاعه این گونه مفاهیم در جامعه دینداری مثل ما خطرناک است، بنابراین این عبارت به صورت «برای قرن‌ها مردم در فضای مسیحی زندگی کردند. اما در درونشون یک دیو وجود داره» ترجمه شده است که چنین احساسی را به وجود می‌آورد که اعتقاد به دین مسیحیت موجب به وجود آمدن دیو در درون مردم اروپا شده است.

جدول ۷. اشارات به دین مسیحیت

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Cardinal Lamberto: <u>Look at this stone. It has been in the water for a very long time, but the water has not penetrated it. Look... Perfectly dry.</u> The same thing has happened to men in Europe. For centuries they have been surrounded by Christianity, but <u>Christ has not penetrated. Christ doesn't live within them</u> (<i>The Godfather III</i>)	ببینید کاملاً خوشگله. (این بخش معلوم نیست به چه دلیلی حذف شده است: «به این سنگ نگاه کن. سال‌ها در درون آب بوده ولی آب به درون آن نفوذ نکرد»)

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
همین اتفاق در مورد اروپا افتاده. برای قرن‌ها مردم در فضای مسیحی زندگی کردند. اما در درونشون یک دیو وجود داره.	

همان‌طور که در بخش ممیزی در تصویر بیان شد، ممیزی برخی از موضوعات در فیلم‌نامه موجب تغییر در روایت فیلم شده است، از جمله ممیزی روابط خارج از ازدواج. برای مثال، در چند جای فیلم، ناسزای «حرامزاده» به وینسنت گفته می‌شود و به این موضوع اشاره دارد که وی فرزند نامشروع سانی است که در نسخه فارسی به «عوضی» ترجمه شده است.

همچنین می‌بینیم که در مهمانی تقدیر از مایکل در قسمت ۳، وینسنت با دختر گزارشگری آشنا شده و شب را در کنار هم می‌گذارند ولی در همان شب دو نفر به قصد جان وینسنت به خانه او وارد شده و دختر را گروگان می‌گیرند. علاوه بر اینکه بخشی از صحنه‌های این سکانس حذف شده، در مکالمه وینسنت با گروگان‌گیر، بخشی که به رابطه کوتاه آن‌ها اشاره دارد حذف شده (جدول ۸) تا این‌طور تصور شود که این دختر نامزد اوست و اصلاً نمی‌خواهد جانش به خطر بیفتد.

جدول ۸. تغییر روابط شخصیت‌های فیلم

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
قاتل: جوش نزن رفیق گلوشت میبره. وینسنت: بدون ترجمه (من نمی‌شناسمش، پس گلوشت رو ببر، چرا باید برام مهم باشه؟)	The Hitman: Okay, chief...Drop your gun or he'll cut her throat. Vincent: <u>I hardly know her, so cut her.</u> <u>What the fuck do I care?</u> (<i>The Godfather III</i>)

همان‌طور که در بحث ممیزی در تصویر بیان شد، رابطه وینسنت و مری در قسمت ۳ نیز با ممیزی در تصویر همراه است. در گفتگوهای فیلم به این موضوع که تمایل به ازدواج دارند اشاره‌ای نشده است ولی در نسخه دوبله سعی شده با اعمال

تغییر در برخی از گفتگوها به بیننده القا شود که این دو قصد ازدواج دارند. در گفتگوی زیر (جدول ۹) مایکل دو مرتبه از وینسنت می پرسد «تو با دختر من چه کار داری؟»، در حالی که در ترجمه، یکی از آن‌ها با «می‌خواهی با دخترم ازدواج کنی؟» جایگزین شده تا رابطه آن شکلی مشروع به خود گیرد.

جدول ۹. تغییر روابط شخصیت‌های فیلم

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
مایکل: تو با دختر من چه کار داری؟ می‌خواهی باهاش ازدواج کنی؟ این کار خطرناکه.	Michael Corleone: What are you doing with my daughter? What are you doing with her? It's too dangerous. (<i>The Godfather III</i>)

در گفتگوی جدول ۱۰ نیز تغییر اعمال شده فقط برای به‌کار نبردن واژه «دوست‌پسر» است که موجب ایجاد تناقض در متن شده است. ضمناً در متن ترجمه شده تأکید شده این دو پسر آمریکایی‌اند، در حالی که در متن اصلی چنین تأکیدی وجود ندارد.

جدول ۱۰. اشاره به رابطه خارج از ازدواج

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
(عبارت «بهبش آزادی دادم» حذف شده، شاید برای جلوگیری از آموزش و القای این گزاره است). در ضمن ازش خواستم شرافت خانوادگی را حفظ کنه. اون با یک پسر جوان نامزد شد. یک آمریکایی (اگر نامزد شده، پس تجاوز معنی نمی‌دهد) «ایتالیایی نبود»، شاید آمریکایی هم نبود و اگر هم بود قطعاً قرار نبود این کلمه بیان شود).	<u>I gave her freedom</u> , but I taught her never to dishonour her family. <u>She found a boyfriend</u> , not an Italian.

جمله ۱۱ نیز به رابطه خارج از ازدواج سانی با لوسی اشاره دارد که از زبان پدرش ویتو کورلئونه بیان می‌شود و در ترجمه کاملاً تغییر یافته است.

جدول ۱۱. اشاره به رابطه خارج از ازدواج

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Santino. Come here. What's the matter with you? <u>Your brain is going soft from playing with that girl</u> .	سنتینا. بیا اینجا. تو چت شده. مثل اینکه مغزت از کار افتاده یا شایدم خودتو به لودگی زدی.

در این فیلم ابراز احساسات بین دو جنس مخالف که در رابطه خارج از ازدواج هستند نیز حذف شده است. در مثال جدول ۱۲، کی زمانی که هنوز با مایکل ازدواج نکرده با او تماس گرفته تا حالش را جویا شود و در این تماس به او ابراز علاقه می‌کند که در ترجمه با واژه «خدا را شکر» جایگزین شده است.

جدول ۱۲. جایگزینی واژه احساسی

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Kay: <u>I love you. I love you!</u> Michael? Mike: Yeah, I know Kay: <u>Tell me you love me.</u> (The Godfather I)	کی: <u>گفتم خدا را شکر.</u> مایک: چی؟ کی: چی چرا چیزی نمی‌گی؟

تمامی اشارات به مشروبات الکلی نیز حذف شده‌اند و جالب آنکه در یکی از جملات دوبله‌شده، برای حفظ انسجام معنایی، واژه «مواد مخدر» جایگزین مشروب الکلی شده است (جدول ۱۳)

جدول ۱۳. حذف اشاره به مشروبات الکلی

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Two months ago he took her for a drive with another boyfriend. <u>They made her drink whiskey...</u>	(مدت‌ها به همین منوال گذشت) تا اینکه دو ماه پیش دخترمو برد سواری با یک دوست دیگه‌اش. به‌زور بهش مواد مخدر دادن (بجای «مشروب دادند»).

در جملات دیگر واژه‌های نظیر «مشروب و زنان» با «خیلی چیزهای دیگر» جایگزین شده است و در جایی دیگر واژه‌های «میکده»، «قماربازان»، «کازینو»، «رقصیدن» ترجمه نشده‌اند. همچنین، مناسب‌سازی و تعدیل الفاظ ناسزا نیز از جمله مواردی است که در تحقیقات گذشته نیز به آن‌ها اشاره شده است. مثالی در راستای تأیید این موضوع آمده است. از آنجا که این الفاظ شدت احساسات و شخصیت بازیگران را نشان می‌دهند مترجم سعی کرده در جملاتی که از زبان برخی از شخصیت‌های خشن و عصبانی مثل افراد خلافکار (گفتگوی اول جدول ۱۴) یا سانی بیان می‌شود، لفظی مشابه ولی مناسب‌تر انتخاب کند تا سبک شخصیت حفظ شود ولی در جاهای که امکان حذف بوده این کار را انجام داده است (در گفتگوی دوم جدول ۱۴). پرینی (۲۰۱۴) معتقد است حذف یا جایگزینی ناسزاها در دوبله‌های ایتالیایی را نباید صرفاً ممیزی در نظر گرفت، بلکه به نوعی راهبرد بومی‌سازی^۱ (ونوتی، ۱۹۹۵) نیز محسوب می‌شود؛ زیرا در فیلم‌های ایتالیایی این گونه واژگان بسیار کمتر از فیلم‌های آمریکایی به کار می‌روند. این گفته را می‌توان به فیلم‌های ایرانی نیز تعمیم داد؛ زیرا در فیلم‌ها و سریال‌های ایرانی نیز تعداد واژه‌های ناسزا بسیار کمتر است.

جدول ۱۴. تعدیل الفاظ ناسزا

متن اصلی	متن جایگزین شده در دوبله
Hey, Joey Zasa! Joey, up your ass! Joey, up your ass! Get off the car! Get the fuck off this car. I'll break your fucking balls. Get out of here! Run, Joey! You piece of shit! (The Godfather III)	هی جوئی هی جوئی از رو اون ماشین بیا پایین و گرنه خرابش می‌کنی. از رو اون ماشین بیا پایین توله‌سگ گورتو گم کن برو ... گمشو ... گمشو
Those two bastards, they smiled at me.	و اون دو تا [بی‌شرف] بعد از آزاد شدن به من خندیدن.

1. domestication strategy

یکی از گفتگوهای دیگر پدرخوانده ۱ که ترجمه نشده به زیبایی و سحر و جادوی زنان سیسیلی اشاره دارد که امری جنسی تلقی و در نتیجه حذف شده است. در نمونه ۱۵ نیز واژه **banging** که به رفتاری جنسی اشاره می‌کند و با معنای دیگری جایگزین شده است.

جدول ۱۵. اشاره به رفتار جنسی

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
کارهای عجیب غریب از سر می‌زد. کسی نبود که به مشتری‌ها برسه.	He was banging cocktail waitresses! Players couldn't get a drink.

جمله جدول ۱۶ نیز در نسخه دوبله ترجمه نشده زیرا به این موضوع اشاره می‌کند که پلیس در تجارت قمار با گروه‌های مافیایی همکاری داشته ولی در قاچاق مواد مخدر همکاری نخواهد کرد. علت ترجمه نشدن این گفتگو را نمی‌توان با قطعیت بیان کرد ولی می‌شود حدس زد که به علت عدم تمایل به مثبت نشان دادن چهره پلیس در آمریکا است.

جدول ۱۶. اشاره به عدم مشارکت پلیس آمریکا در قاچاق مواد مخدر

متن جایگزین شده در دوبله	متن اصلی
(حتی پلیس که در گذشته در قمار و کارهای دیگر با ما همکاری می‌کرد، در قاچاق مواد مخدر همکاری نخواهد کرد. این را قبلاً می‌دانستم و الان هم باور دارم.)	Even the police that have helped us in the past with gambling and other things... ...are going to refuse to help us when it comes to narcotics. I believed that then... and I believe that now.

۴. ۳. ممیزی در صدا

در چند جای فیلم نیز شاهد حذف صدا بودیم که در جدول ۱۷ بیان شده‌اند.

جدول ۱۷. ممیزی‌های اعمال شده در سطح صدا در سه‌گانه پدرخوانده

مسائل مذهبی	موسیقی با کلام
	خوانندگی

مسائل فرهنگی

تقلید صدای نابهنجار (مانند تقلید صدای الاغ توسط انسان)

برای مثال، در قسمت ۳ در هنگام ورد مایکل به شهر سیسیل، موسیقی سنتی آن شهر پخش می‌شود که حذف شده است. در همین قسمت، در صحنه اپراخوانی آنتونی، صدای او به گوش نمی‌رسد و این‌طور تصور می‌شود که در حال بازیگری است. این حذف ممکن است به دلایل مذهبی یا به علت دشواری دوبله باشد (لو، ۲۰۱۷، بیان‌شده در خوش‌سلیقه و محمدعلیزاده سامانی، ۱۳۹۸). در واقع ترجمه آهنگ به علت آمیختگی دو بعد زبانی و موسیقایی با دشواری زیادی همراه است. این فیلم پر است از موسیقی و ترانه که حذف آن‌ها نه تنها بر بخشی از روایت فیلم آسیب زده، بلکه احساسات و عواطفی را که از آن طریق برانگیخته می‌شود، نیز از میان برده است (خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۶ الف). همچنین در صحنه قبل از گلوله خوردن مری، مردی بر روی پله زانو زده و صدایی همانند صدای الاغ از خود در می‌آورد که آن صدا نیز حذف شده است. به نظر می‌رسد به این دلیل است که رفتاری خلاف آداب اجتماعی در فرهنگ ایران محسوب می‌شود. از آنجا که رسانه ملی سعی در ارتقای فرهنگ دارد در برخی موارد این گونه صحنه‌ها را حذف می‌کند.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد طیف وسیعی از موضوعات در این اثر بزرگ سینمایی ممیزی شده‌اند که مورد تأیید گویندگان و مدیران دوبلاژ مصاحبه‌شونده قرار گرفتند. آن‌ها اظهار داشتند این موارد همچنان ممیزی می‌شوند، به جز پوشش نامناسب خانم‌ها که امروزه اغلب از طریق تکنیک‌های پوششی قابل اصلاح است و دیگر نیاز به حذف صحنه نیست. در مورد علت اینکه چرا باید چنین فیلم‌هایی که نیاز به حجم زیادی از ممیزی دارند، انتخاب، دوبله و پخش شوند نیز دلایل مختلفی را ذکر کردند:

۱. پرمخاطب بودن فیلم: دوبله بیشتر از آنکه هنر تلقی شود یک صنعت است، پس هر فیلمی که پیش‌بینی شود بیننده بیشتری داشته دارد، برای دوبله اولویت می‌یابد حتی به قیمت اعمال ممیزی زیاد؛
۲. همراستا بودن موضوع فیلم با ایدئولوژی غالب جامعه. گاهی برخی از فیلم‌ها که با ایدئولوژی جامعه همراستا هستند، با وجود نیاز به

ممیزی زیاد دوبله می‌شوند؛ ۳. پر کردن برنامه شبکه‌ها: روزانه تعداد زیادی فیلم خارجی از رسانه ملی پخش می‌شود و گاهی چاره‌ای نیست جز پخش فیلم ولو با ممیزی زیاد؛ ۴. عدم نظارت دقیق در هنگام خرید: گاهی فیلم‌ها با حجم بالا، خریداری می‌شوند و هزینه زیادی بابت آن پرداخت می‌شود، پس برخی از آن‌ها، به‌ناچار، با وجود نیاز به ممیزی زیاد دوبله می‌شوند؛ و ۵. سختگیری بیش از حد و اعمال سلیقه شخصی برخی از ویراستاران که مسئولیت ممیزی را به عهده دارند. سختگیری و سلیقه‌ای بودن ممیزی آن‌قدر زیاد است که رامبد جوان، کارگردان، بازیگر و تهیه‌کننده معروف سینما و تلویزیون، در صفحه شخصی‌اش در اینستاگرام به این موضوع اشاره داشته:

من که بیش از ۲۶ ساله که در تلویزیونمون کار می‌کنم و هنوز نفهمیدم چه چیزهای قابل پخش در تلویزیون هستن و چه چیزهایی نیستن. شک ندارم بقیه همکارانم هم نمی‌دونن و شک ندارم مسئولین محترم پخش هم نمی‌دونن و شک ندارم مدیران شبکه‌ها هم نمی‌دونن و قطعاً شک ندارم رئیس محترم سازمان هم نمی‌دونن. یه روز خیلی دور یه مدیر پخش (مسئول ممیزی) در جواب سؤال و گیجی مطلق من که در حین ساخت و پخش یک برنامه بودم گفت: قوانین سانسور و ممیزی در تلویزیون «سیاله» هر چیزی ممکنه امروز اجازه داشته باشه و فردا نه.

۵. بحث

نتیجه بررسی ممیزی در این پژوهش نشان داد موضوعات بسیاری در این فیلم موجب ممیزی شده است که مزایا و معایبی دارد. از جمله مزایای آن تطابق فیلم با فرهنگ و باورهای اجتماعی و سیاسی کشور است، لذا این فیلم نمی‌تواند به ایدئولوژی‌های غالب کشور آسیبی برساند و فرهنگ سایر کشورها را ترویج دهد و والدین همراه فرزندان خود به راحتی می‌توانند این فیلم را تماشا کنند. معصومی (۱۳۹۰، ص. ۱۳) می‌گوید:

اعتلای فکر بشری به حدی نرسیده که مطالعه‌کننده و تحقیق‌کننده [در اینجا می‌توان به تماشاگر فیلم هم تعمیم داد] از اطلاعات کافی و فکر نافذ برخوردار باشد

و در آزادی مطلق بیان، هیچ مشکلی پیش نیاید. واقعیت آن است که چه در شرق و چه در غرب تعداد کسانی که درجه آگاهی و اطلاعات و اقتدار فکریشان به درجه‌ای رسیده باشد که هر چه بیان می‌کنند از روی محاسبه دقیق معرفتی باشد، بسیار کم است. لذا اگر گفته‌ها و نوشته‌ها کنترل نشود اثرات سوء آنها همچون آتشفشان بر سر مردم ناآگاه فرود می‌آید در ادامه این نکته را متذکر می‌شود که هدف از احکام و قوانین در قانون اساسی و فقه اسلامی که به واسطه آنها سانسورها اعمال می‌شوند «حفظ دین به عنوان یکی از مصلحت‌های اساسی زندگی بشر و باورها و اعتقادات توحیدی به عنوان یکی از حقوق فطری آنهاست» (معصومی، ۱۳۹۰، ص. ۱۳). از جمله معایب هم سلب اعتماد بیننده است؛ زیرا در ایران دستورالعمل‌های ممیزی گاه بیش از حد سختگیرانه‌اند، به نحوی که زیان آن از منفعت آن بیشتر است. در شرایطی که بیننده به راحتی می‌تواند فیلم‌های خارجی را بدون ممیزی از راه‌های دیگر تماشا کند، ممیزی‌های زیاد و عدم وفاداری به محتوای فیلم موجب می‌شود اعتماد بیننده به رسانه ملی که سرمایه اوست از دست برود و بیننده به سمت کانال‌های دیگر گرایش یابد. البته ممیزی به ویژه در امور فرهنگی امری ضروری است ولی مسئله بر سر حد و حدود آن است. اساساً وفاداری به فیلم‌نامه یکی از شاخصه‌های کیفیت‌سنجی در دوبله محسوب می‌شود که این سه‌گانه از این منظر امتیاز بالایی نمی‌گیرد (چاومه^۱، ۲۰۰۷)؛ زیرا ممیزی از حد یک تصویر یا یک واژه فراتر رفته و به تغییرات اساسی در محتوای فیلم منجر شده و در بخش‌هایی انسجام منطقی فیلم را بهم زده است. وقتی فیلمی برای پخش نیاز به ممیزی اساسی دارد، شاید بهترین راه این است که کل فیلم را ممیزی کنیم، یعنی اصلاً آن را نشان ندهیم؛ چون با ممیزی سنگین روی فیلم هم حقوق مؤلف تضییع می‌شود و هم حق بیننده که خیال می‌کند آنچه می‌بیند برابر با اصل است. نتایج پژوهش صورت‌گرفته درباره دریافت دوبله در ایران (عامری، خوش‌سلیقه و خزاعی‌فرید، ۲۰۱۸) در میان ۴۷۷ شرکت‌کننده نیز نشان داد که دومین موضوع پراهمیت در دوبله مطلوب، وفاداری به تصویر و محتوای فیلم‌نامه است،

به طوری که بسیاری از شرکت‌کنندگان به تماشای فیلم بدون ممیزی تمایل نشان دادند (عامری و خوش‌سلیقه، ۲۰۱۸). چاومه (۲۰۰۷، ص. ۸۵) نیز در تأیید این موضوع می‌گوید که برای بینندگان امروزی «ممیزی‌های سیاسی، مذهبی و جنسی» چندان مطلوب نیست. جالب اینکه مسعود فراستی، منتقد مشهور سینمای ایران، در برنامه‌ای تلویزیونی به ممیزی این فیلم اعتراض کرده است که «من امیدوارم این قدر دیگر ممیزی‌های بی‌جهت نباشد؛ زیرا این فیلم بسیار مهمی در تاریخ سینماست که همه هم دیده‌اند. لحظاتی که احیاناً به نظر می‌رسید قابل پخش نیست را این قدر تعمیم ندهند و ممیزی سلیقه‌ای نکنند» (آپارت، انتقاد مسعود فراستی به سانسور پدرخوانده در صدا و سیما). همان‌طور که می‌دانیم ممیزی منحصر به ایران نیست و پدیده‌ای بسیار رایج در جهان است که از زمان ورود سینما تا به امروز در بسیاری از کشورها اعمال می‌شود. یافته‌های این پژوهش همپوشانی‌هایی با یافته‌های تحقیقات در حوزه ممیزی در سایر کشورها دارد، مثلاً تصاویر و واژگان روابط جنسی در دوبله‌های ایتالیایی آثاری چون انیمه^۱، در فیلم‌های آمریکایی که محور آن‌ها جوانان^۲ هستند و همچنین در سریال‌های آمریکایی ممیزی می‌شوند (پرینی، ۲۰۱۲)، حرف‌های بی‌ادبانه و ناسزا نیز در دوبله‌های اسپانیایی و ایتالیایی حذف می‌شوند (زناتی^۳، ۲۰۱۶؛ بسقی، ۲۰۱۶؛ بیوکاریا، ۲۰۰۹؛ پرینی، ۲۰۱۴؛ چیارو، ۲۰۰۷) و همین‌طور، مسائل سیاسی و ایدئولوژیک در ایتالیا (بیوکاریا، ۲۰۰۹) و کشورهای عربی (دی جیوانی، ۲۰۱۶؛ یایویی، ۲۰۱۶). ممیزی نسخه اسپانیایی این فیلم در دوران حکومت دیکتاتوری فرانکو که با سختگیری زیادی همراه بود بر روابط جنسی و ناسزاها اعمال شده است (گمز کسترو، ۲۰۱۶) و در مقایسه با نتایج این تحقیق می‌توان دریافت که ممیزی در ایران با شدت بیشتری اعمال می‌شود. البته از آنجایی که کیفیت دوبله در ایران بسیار بالاست و گاه خلأ ناشی از ممیزی را می‌پوشاند و به باورپذیری محتوای فیلم کمک می‌کند، گاه بینندگان متوجه بسیاری از ممیزی‌ها نمی‌شوند.

1. anime
2. youth films
3. Zano

۶. نتیجه‌گیری

بررسی مقابله‌ای سه‌گانه پدیرخوانده با نسخه اصلی نشان داد ممیزی‌ها در سه سطح انجام شدند که شامل موارد زیرند:

الف. در سطح تصویر: ۱. مسائل مذهبی چون بروز احساسات فیزیکی بین زن و مرد، معاشرت و روابط آزاد پیش از ازدواج، لباس‌های نامناسب خانم‌ها، خوردن مشروبات الکلی، جشن‌ها، نواختن آلات موسیقی به همراه خوانندگی و بازی پاسور؛ ۲. مسائل سیاسی چون مراسم و نمادهای مذهبی دین مسیحیت و نمادهای فرهنگ آمریکا؛ ۳. مسائل فرهنگی چون اعمال خشونت آمیز، سیگار کشیدن خانم‌ها و رفتارهای خلاف آداب اجتماعی مثل ادرار کردن در ملأ عام؛

ب. در سطح کلام: ۱. مسائل سیاسی چون تمجید از آمریکا و اشاره به واژه‌هایی از جمله یهودی و کمونیسم؛ ۲. مسائل مذهبی چون توهین به سایر نژادها، دعاها و اعتقادات دین مسیحیت، واژه‌ها و اشارات به مشروبات الکلی و میکده، واژه‌های قبیح و بی‌ادبانه، اشاره به واژه رقصیدن و اشارات جنسی؛

ج. در سطح صدا: موسیقی باکلام روی تصویر، آواز که حذف آن ممکن است به دلایل مذهبی یا دشواری دوبله باشد و تقلید صدای نابهنجار باغ توسط انسان نیز که به دلیل منافاتش با شئون اخلاقی و فرهنگی ممیزی شده‌اند. قوامی عادل (۱۳۸۹) که پیش‌تر به بررسی دوبله سه قسمت فیلم پدیرخوانده با دو هدف بررسی ممیزی‌ها و ارائه انواع راهبردهای آن پرداخته است، به ممیزی‌های زیر اشاره نموده است: بوسیدن، رقصیدن، اشاره لفظی به مشروبات الکلی، روابط جنسی، اشاره به قاچاق، روابط خارج از ازدواج، اشاره لفظی به آمریکا، اشاره به رقصیدن، ناسزا، دعاها، مسیحی، اشاره به مواد مخدر.

با مقایسه نتایج این دو تحقیق می‌توان به برخی از موضوعاتی که قوامی عادل (۱۳۸۹) به آن‌ها اشاره نکرده دست یافت که عبارت‌اند از: نمادهای فرهنگ آمریکایی، نمادهای مسیحیت، خشونت، لباس‌های نامناسب خانم‌ها، نگاه‌های عاشقانه، سیگار کشیدن خانم‌ها، نواختن آلات موسیقی به همراه خوانندگی، اشاره به

واژه‌های «یهودی» و «کمونیسم»، واژه‌های احساسی، موسیقی باکلام، رفتارهای خلاف آداب اجتماعی و صداهاى نابهنجار. علت بیان نکردن این موارد توسط قوامی عادل شاید این باشد که محقق بیشتر تمایل به ارائه دسته‌بندی راهبردها داشته و همین امر سبب شده انواع ممیزی با دسته‌بندی مشخص و به‌صورت کامل ارائه نشود. همچنین به‌نظر می‌رسد در مجموع نتایج حاصل از این تحقیق به مواردی اشاره کرده که در سایر پژوهش‌ها اشاره نشده بود: نمادهای فرهنگ آمریکایی، نمادهای مسیحیت، نگاه‌های عاشقانه، سیگار کشیدن خانم‌ها، نواختن آلات موسیقی به همراه خوانندگی، اشاره به واژه‌های «یهودی» و «کمونیسم»، واژه‌های احساسی در خارج از ازدواج و صداهاى نابهنجار توسط انسان. از آنجایی که یافته‌های این پژوهش به یک سریال سه‌قسمتی محدود است، نمی‌توان نتایج آن را تعمیم داد و ممکن است نتایج حاصل از بررسی یک سریال یا ژانری دیگر به دسته‌بندی‌های متفاوتی منجر شود، به‌ویژه با توجه به اینکه سیاست شبکه‌های مختلف صداوسیما و دوره‌های مختلف سیاسی بر سازوکار ممیزی تأثیرگذار است. با این حال، نتایج حاصل از این پژوهش اطلاعات جدیدی در زمینه سازوکار ممیزی ارائه می‌دهد و تکمیل‌کننده نتایج پژوهش‌های گذشته در زمینه ممیزی است. پی‌بردن به اصول ممیزی می‌تواند در آموزش ترجمه و حرفه دوبله یا زیرنویس راه‌گشا باشد. ولی همچنان نیاز به تحقیقات بیشتر درباره سیاست‌های دوبله، به‌ویژه از زاویه تمایز سیاست شبکه‌ها در انتخاب فیلم و میزان ممیزی، احساس می‌شود. در ضمن، تحقیقاتی با رویکرد تاریخی نیز مفید خواهند بود.

کتابنامه

خوش‌سلیقه، م.، و محمدعلیزاده سامانی، ب. (۱۳۹۸). روش‌های ترجمه آواختی آهنگ‌ها در دوبله فارسی پویانمایی لوراکس. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۲(۱)، ۲۵-۴۸.

جوان، ر. (۱۳۹۸). *انتقاد رامبد جوان از سانسور خندوانه در ایام نوروز*. برگرفته از

<http://tinynews.online/movie-and-series-news/sansoor-khandevane>

ژیرافر، ا. (۱۳۹۳ الف). *تاریخچه کامل دوبله به فارسی در ایران: دهه ۱۳۲۰-۱۳۵۰*. ج ۱. تهران: کوله‌پشتی.

ژیرافر، ا. (۱۳۹۳ب). *تاریخچه کامل دوبله به فارسی در ایران: دهه ۱۳۵۰-۱۳۹۰*. ج. ۲. تهران: کوله‌پشتی. شریفی، ش.، و دارچینیان، ا. (۱۳۸۸). بررسی نمود زبانی تابو در ترجمه به فارسی و پیامدهای آن. *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسانی*، ۱(۱)، ۱۲۷-۱۴۹.

فراستی، م. (۱۳۹۲). *انتقاد مسعود فراستی به سانسور پدرخوانده در صداوسیما*. برگرفته از

<https://www.aparat.com>

قاضی‌زاده، خ.، و مردانی کلاته قشلاق، و. (۲۰۱۲). بررسی راهبردهای مترجمان در ترجمه تابوهای غربی در دوبله فیلم‌های ۲۰۱۱ انگلیسی به فارسی. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۱(۱)، ۸۵-۹۹. معصومی، ج. (۱۳۹۰). سانسور و اقسام و روش‌های آن. *مطالعات نقد ادبی (پژوهش ادبی)*، ۶(۲۴-۲۵)، ۱۶۳-۱۸۴.

معمد نژاد، م. ک. (۱۳۸۷). *حقوق مطبوعات*. تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها. مهدیزادخانی، م.، و خوش‌سلیقه، م. (۱۳۹۶). ترجمه نشانه گرافیکی: مطالعه موردی دو نسخه دوبله حرفه‌ای. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۳(۳)، ۴۹-۶۹.

- Allan, K., & Burridge, K. (2006). *Forbidden words: Taboo and the censoring of language*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Ameri, S., & Ghazizadeh, K. (2015). A norm-based analysis of swearing rendition in professional dubbing and non-professional subtitling from English into Persian. *Iranian Journal of Research in English Language Teaching*, 2(2), 78-96.
- Ameri, S., & Khoshsaligheh, M. (2018). Exploring the attitudes and expectations of Iranian audiences in terms of professional dubbing into Persian. *Hermes – Journal of Language and Communication in Business*, 57, 175-193.
- Ameri, S., Khoshsaligheh, M., & Khazae Farid, A. (2018). The reception of Persian dubbing: A survey on preferences and perception of quality standards in Iran. *Perspectives*, 26(3), 435-451.
- Bassnett, S. (1998). The translation turn in culture studies. In S. Bassnett, & A. Lefevere (Eds.), *Construction cultures* (pp. 123-140). Clevedon, England: Multi Lingual Matters.
- Beseghi, M. (2016). WTF! Taboo language in TV series: An analysis of professional and amateur translation. *Altre Modernità*, 15(Special issue), 215-231.
- Billiani, F. (2007). Assessing boundaries: Censorship and translation: An introduction. In F. Billiani (Ed.), *Modes of censorship and translation: National contexts and diverse media* (pp. 1-27). Manchester, England: St Jerome.
- Bogucki, L. (2013). *Areas and methods of audiovisual translation research*. Frankfurt, Germany: Peter Lang.
- Bucaria, C. (2009). Translation and censorship on Italian TV: An inevitable love affair? *VIAL, Vigo International Journal of Applied Linguistics*, 6, 13-32.

- Chaume, F. (2007). Dubbing practices in Europe: Localisation beats globalisation. *Linguistica Antverpiensia*, 6, 203-217.
- Chiaro, D. (2007). Not in front of the children? An analysis of sex on screen in Italy. *Linguistica Antverpiensia*, 6(New Series), 257-276.
- Danan, M. (1991). Dubbing as an expression of nationalism. *Meta*, 36(4), 606-614.
- Daniel, E. L., & Mahdi, A. A. (2006). *Culture and customs of Iran*. Westport, Ireland: Greenwood.
- Di Giovanni, E. (2016). Dubbing and redubbing animation: Disney in the Arab world. *Altre Modernità*, 15(Special issue), 92-106.
- Díaz-Cintas, J. (2012). Clearing the smoke to see the screen: Ideological manipulation in audiovisual translation. *Meta: Journal des Traducteurs*, 57(2), 279-293.
- Díaz-Cintas, J. (2018). Film censorship in Franco's Spain: The transforming power of dubbing. *Perspectives*, 24(2), 1-19.
- Facchini, F., & Melki, M. (2011). *Ideology and cultural change*. Retrieved from Hyatt Regency, Crystal City (Washington DC).
- Gambier, Y. (2009). Perception and reception of audiovisual translation: Implications and challenges. In H. C. Omar, H. Haroon, & A. Abd (Eds.), *12th International Conference on Translation: The sustainability of the translation field* (pp. 40-57). Kuala Lumpur, Malaysia: Persatuan Penterjemah Malaysia.
- Gómez Castro, C. (2016). Ideological manipulation in the form of official censorship: Audiovisual tie-ins of bestselling novels in Spain under Franco. *Altre Modernità*, 15(Special issue), 42-57.
- Hermans, T. (1985). *The manipulation of literature: Studies in literary translation*. London, England: Croom Helm.
- Kenevisi, M. S., Che Omar, H., & Jalalian Daghig, A. (2016). Manipulation in dubbing: The translation of English-language films into Persian. *Altre Modernità*, 15(Special issue), 201-214.
- Khoshsaligheh, M., & Ameri, S. (2014). Translation of taboos in dubbed American crime movies into Persian. *T&I Review*, 4, 25-50.
- Khoshsaligheh, M., & Ameri, S. (2016a). Exploring the singability of songs in *A Monster in Paris* dubbed into Persian. *Asia Pacific Translation and Intercultural Studies*, 3(1), 76-90.
- Khoshsaligheh, M., & Ameri, S. (2016b). Ideological considerations and practice in official dubbing in Iran. *Altre Modernità*, 15(Special issue), 232-250.
- Khoshsaligheh, M., Eriss, A., & Ameri, S. (2019). The portrayal of women in English films localized into Persian. *International Journal of Society, Culture and Language*, 7(2), 39-50.
- Koolstra, C. N., Peeters, A. L., & Spinhof, H. (2002). The pros and cons of dubbing and subtitling. *European Journal of Communication*, 17, 325-354. doi:10.1177/0267323102017003694
- Li, B. (2013). The manipulation of images of women in translation in early twentieth century Hong Kong Chinese newspapers. *Media History*, 19(3), 270-283.

- Mereu, C. (2012). Censorial interferences in the dubbing of foreign films in Fascist Italy: 1927-1943. *Meta*, 57(2), 294-309.
- Mereu, C. (2016). The Italian color: Race, crime iconography and dubbing conventions in the Italian language versions of *Scarface* (1932). *Altre Modernità*, 15(Special issue), 107-123.
- Merino-Álvarez, R. (2016). The censorship of theatre translations under Franco: The 1960s. *Perspectives*, 24(1), 36-47.
- Merkle, D. (2010). Censorship. In Y. Gambier, & L. V. Doorslaer (Eds.), *Handbook of translation studies* (Vol. 1). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Naficy, H. (2011a). *A social history of Iranian cinema: The artisanal era, 1897-1941* (Vol. 1). London, England: Duke University Press.
- Naficy, H. (2011b). *A social history of Iranian cinema: The industrialization years, 1941-1978* (Vol. 2). London, England: Duke University Press.
- Naficy, H. (2012a). *A social history of Iranian cinema: The islamicate period, 1978-1984* (Vol. 3). London, England: Duke University Press.
- Naficy, H. (2012b). *A social history of Iranian cinema: The globlizing era, 1984-2000* (Vol. 4). London, England: Duke University Press.
- Nord, C. (2011). Manipulation and loyalty in functional translation. *Current writing: Text and reception in Southern Africa*, 14(2), 32-44.
- Parini, I. (2012). Censorship of anime in Italian distribution. *Meta*, 57(2), 325-337.
- Parini, I. (2014). "I'm going to f***** kill you!" Verbal censorship in dubbed mafia movies. In G. Iannaccaro, & G. Iamartino (Eds.), *Enforcing and eluding censorship: British and Anglo-Italian perspectives* (pp. 144-166). Newcastle, England: Cambridge Scholars.
- Perego, E., Orrego-Carmona, D., & Bottiroli, S. (2016). An empirical take on the dubbing vs. dubtitling debate: An eye movement study. *Lingue e Linguaggi*, 19, 255-274.
- Pérez González, L. (2014). *Audiovisula translation: Theories, methods and issues*. London, England: Routledge.
- Sandrelli, A. (2016). The dubbing of gay-themed TV series in Italy: Corpus-based evidence of manipulation and censorship. *Altre Modernità*, 15(special issue), 124-143.
- Sedighi, A., & Najian, T. S. (2012). On audiovisual translation: The effect of norms of dubbing taboos into Persian movies after the Islamic revolution in Iran. *Journal of Language and Translation*, 3(1), 37-49.
- Soler Pardo, B. (2015). *On translation of swearing into Spanish: Quentin Tarantino from Reservoir Dogs to Inglourious Bastards*. London, England: Cambridge Scholars Publishing.
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies-and beyond*. Amsterdam, Netherlands: John Benjamins.
- Valdeón, R. A. (2011). Communicating the past via translation: The manipulation of history. *Language and Intercultural Communication*, 11(3), 232-247.

- Van Dijk, T. A. (2000). *Ideology and discourse: A multidisciplinary introduction*. Barcelona, Spain: Pompeu Fabra University.
- Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A history of translation*. London, England: Routledge.
- Yahiaoui, R. (2016). Ideological constraints in dubbing: The Simpsons into Arabic. *Altre Modernità, 15*(Special issue), 182-200.
- Zabalbeascoa, P. (2016). Censoring Lolita's sense of humor: When translation affects the audience's perception. *Perspectives, 24*(1), 93-114.
- Zanotti, S. (2016). Images of youth on screen: Manipulative translation strategies in the dubbing of American teen films. *Altre Modernità, 15*(Special issue), 144-165.

فیلم نگاشت

- Coppola, F. F. (Producer), & Coppola, F. F. (Director). (1974). *The Godfather Part II* [Crime, Drama]. USA: Paramount Pictures.
- Coppola, F. F. (Producer), Coppola, F. F. (Director). (1990). *The Godfather Part III* [Crime, Drama]. USA: Paramount Pictures.
- Rudy, A. S. (Producer), & Coppola, F. F. (Director). (1972). *The Godfather* [Crime, Drama]. USA: Paramount Pictures.

درباره نویسندگان

الناز پاکار دانش‌آموخته دکتری تخصصی مطالعات ترجمه از دانشگاه فردوسی مشهد و مدرس مدعو ترجمه در گروه زبان انگلیسی دانشگاه فردوسی مشهد است. پژوهش‌های اخیر ایشان متمرکز بر مطالعات فرهنگی ترجمه رسانه‌های دیداری شنیداری در ایران است.

مسعود خوش‌سلیقه دانشیار مطالعات ترجمه گروه زبان انگلیسی دانشگاه فردوسی مشهد است. پژوهش‌های اخیر ایشان متمرکز بر ابعاد اجتماعی، آموزشی و تعاملات بین‌فرهنگی در ترجمه رسانه‌های دیداری شنیداری در ایران است.

زهرا خزاعی راوری استادیار ادبیات انگلیسی گروه زبان‌های خارجی دانشگاه شهید باهنر کرمان است. پژوهش‌های ایشان بیشتر در مطالعات فرهنگی و ادبیات جهان، رمان و نمایشنامه است.